

TERMINOLÓGIASZTRATÉGIAI TÖREKVÉSEK SPANYOLORSZÁGBAN A SPANYOL NYELV ÉS A TÁRSHIVATALOS NYELVEK VONATKOZÁSÁBAN – PORTUGÁLIAI KITEKINTÉSEL¹

SERMANN ESZTER

*Szegedi Tudományegyetem Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék
Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelv-, Irodalom- és Kultúratudományi Intézet
TERMIK (Terminológiai és Kommunikációs Kutatócsoport), Budapest
E-mail: sermann.eszter@szte.hu*

Terminology Strategy in Spain in the Field of Spanish and Co-official Languages with a Portuguese Insight. This article presents some terminological efforts in Spain, focusing on Spanish and two co-official languages, namely Catalan and Basque. Terminology development in Spain shows a varied landscape, with more organised terminology work taking place in the autonomous communities associated with these co-official languages than in the majority Castilian Spanish-speaking regions. The article examines Spain's terminological landscape, highlighting the role of the Spanish, Catalan and Basque institutions responsible for terminology strategy. It also presents some terminology databases as a means for disseminating standardised terminology.

Keywords: terminology strategy, terminology development, co-official language, terminology database

1. Bevezetés

A terminológiapolitika formálisan rögzített elvek és stratégiák együttese, amely lehetővé teszi meghatározott szaknyelvek vagy tárgykörök terminológiájának fejlesztését és szabályozását (ISO 29383:2020). A terminológiasztratégia alapelveit számos nemzetközi dokumentum rögzíti (lásd részletesebben B. Papp 2019). Fóris (2021) néhány kiemelt fontosságú dokumentum tanulmányozása alapján leírja, hogy az ajánlások csupán körvonalazzák a terminológiasztratégia lépéseit, de a gyakorlatban minden szervezetnek egyedi stratégiát szükséges kialakítania és alkalmaznia. A szabványosított és harmonizált terminológia széles körben elérhetővé tétele terminológiai adatbázisokban kézzel fogható eredménye lehet a terminológiasztratégia sikerességének (a terminológiai adatbázisok

¹ A tanulmány megírásához aktualizált formában felhasználtam az alábbi munkámból bizonyos részeket: Sermann Eszter 2021a. *Terminológiai szabványosítás és nyelvi közvetítés*. Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó

terminológiastratégiai jelentőségéről lásd részletesebben pl. Fóris–Tamás 2018, Tamás 2013, 2019).

Spanyolországban átgondolt, szisztematikus terminológiastratégiai törekvéseket figyelhetünk meg, különösen a társhivatalos nyelvek területén. Mivel a katalán, a baszk és a galego nyelvek használatát 1939 és 1975 között hivatalos szintereken betiltották, az ezt követő időszakban a tudományos és műszaki fejlődéshez nyelvfejlesztéssel és terminológiatervezéssel is fel kellett zárkózni, így központi, autonóm tartományi irányítás mellett indult meg a terminológiastratégiai munka. A jelen tanulmányban, a kasztíliai spanyol nyelv és a társhivatalos nyelvek viszonyának ismertetése után, a nyelv- és terminológiastratégia területén aktív tevékenységet folytató szervezetek és intézetek, valamint az általuk kidolgozott fordítói és terminológiai segédesszközök bemutatása olvasható – a teljesség igénye nélkül.

2. A terminológiastratégiai törekvések összefonódása Spanyolországban

2.1. A kasztíliai spanyol és a társhivatalos nyelvek

Spanyolország nyelvi palettája színes képet mutat. Soknyelvű ország lévén az alkotmány kimondja, hogy a hivatalos államnyelv a kasztíliai spanyol (a továbbiakban: spanyol). A spanyol polgárháborút követő időkben, a Franco-korszakban (1939–1975) a katalán, a baszk és a galego nyelvek használatát valamennyi hivatalos területen betiltották. Ez évtizedekre visszavetette a történelmi nyelvek fejlődését, majd az 1978-ban elfogadott demokratikus alkotmány a katalánt, a baszkot és a galegot társhivatalos (cooficial) nyelvként egyes tartományokban elismerte (Berta 2008). A mai Spanyolországban a Spanyol Királyi Nyelvi Akadémia (Real Academia Española de la Lengua) irányítja a művelt nyelvhasználattal kapcsolatos valamennyi tevékenységet, feladata – egyebek mellett – a helyesírási szabályzat szerkesztése. Az akadémia időnként állást foglal nyelvhasználati kérdésekben is (Horváth 2008).

A katalán nyelvet ma négy európai államban beszélik, főként Spanyolország északkeleti területein (Katalónia, Valencia, Baleári-szigetek és Aragónia egy része), továbbá Andorrában, Franciaország egy részén és az olaszországi Szardínia szigetén található Alghero városában. Katalónia 1979-es autonómiastatútuma kimondja, hogy a két hivatalos nyelv közül a helyi hatóságok a katalánt helyezik előtérbe, és a 2006-ban újra elfogadott autonómiastatútum előírja azt is, hogy Katalónia állandó lakosai számára kötelező a helyi nyelv ismerete (Faluba 2008, Sipos 2013).

A baszk nyelv helyzete sajátos az Ibériai-félszigeten, hiszen nem indoeurópai nyelv, és eredete mindmáig vitatott. Használata a Franco-korszakban szintén tiltott volt, ma viszont társhivatalos nyelv Baszkföldön és Navarra tartományban. A baszk nyelvet a televízió, a rádió és a sajtó is használja, valamint az oktatás minden szintjén jelen van, normalizációja, a helyesírás rögzítése, az irodalmi nyelv megteremtése az 1919-ben ala-

pított Baszk Nyelv Akadémiájához (Euskaltzaindia) kötődik (Echenique Elizondo 2006, Morvay 2008).

A galego nyelvet Galícia tartományban beszélik. A Franco-korszakot követően a galíciai parlament Nyelvpolitikai Főigazgatóság létrehozását írta elő, amelynek munkája nyomán a hivatalos norma elsőként 1982-ben jelent meg. A társhivatalos nyelveken kívül Spanyolországban számos nyelvjárás is jelen van, ezek egyike a Kanári-szigeteken beszélt, az Ibériai-félsziget déli nyelvjárásaihoz és az amerikai spanyol nyelvi változataihoz sorolható kanári nyelv (Fóris 2008).

A katalán, a baszk és a galego státuszát tekintve Spanyolországban társhivatalos, nem pedig hivatalos nyelv, így nem szerepel az Európai Unió hivatalos nyelveinek sorában. Az EU 24 hivatalos nyelve a tagállamok államnyelveivel egyezik meg, ez a helyzet pedig egyes országok – például Spanyolország – esetében felerősíti a nemzeti és a kisebbségi nyelvek közötti státuszbeli különbségeket. Spanyolország speciális megállapodást kötött az EU-val, melynek értelmében a katalán, a baszk és a galego kvázi társhivatalos nyelvi státuszt élveznek, tehát az uniós polgároknak lehetőségük van ezen nyelveken is az uniós intézményekhez fordulni (Nagy 2019).

2.2. A Spanyol Terminológiai Társaság (AETER) terminológiastratégiai szerepe

A spanyolországi terminológiai források létrehozásában érdekelt személyek és intézmények összefogására 1997-ben létrejött a Spanyol Terminológiai Társaság (Asociación Española de Terminología, AETER), melynek elsődleges célja az egyes szakterületeken szükséges terminológiai források kidolgozása és terjesztése, valamint a spanyolországi hivatalos és társhivatalos nyelveken folyó terminológiai munka és kutatások elősegítése. A szervezet alapítása óta folyamatosan aktív tevékenységet folytat, a honlap tanúsága szerint évente közgyűlést és konferenciát, illetve időközönként *Translating Europe* workshopokat szerveznek. A legutóbbi konferenciát 2022 novemberében, Madridban rendezték meg *Terminología, ámbitos especializados y procesamiento del lenguaje natural: puntos de encuentro* (Terminológia, szakterületek és természetesnyelv-feldolgozás: meeting points) címmel. Az AETER szervezethez kötődik a Spanyol Szabványosítási Szervezet (Asociación Española de Normalización y Certificación, AENOR) 191-es bizottságának létrehozása (Comité 191), amely 2006 óta működik, feladata a műszaki szabványosításhoz kötődő terminológiai szabványosítási feladatok ellátása, a szabványokba foglalt terminológia egységesítése, valamint nemzeti szinten a bizottság képviseli Spanyolországot az ISO Nemzetközi Szabványügyi Szervezet 37-es (Terminológia és más nyelvi források) műszaki bizottságában.

A tanulmány megírásának időpontjában a szervezet elnöke Joaquín García Palacios, aki a Salamancai Egyetem Fordító- és Tolmácsképző tanszékének professzora. Az AETER korábbi elnöke, tiszteletbeli tagja María Teresa Cabré, a Katalán Tanulmányok Intézetének (Institut d'Estudis Catalans) jelenlegi igazgatója, a barcelonai Pompeu Fabra Egyetem professzora, akinek a nevéhez – egyebek mellett – a kommunikatív terminológiaelmélet fűződik (Cabré 1998, 1999). María Teresa Cabré vezetésével a barcelonai

egyetem online terminológusi mester- és posztgraduális képzéseket szervez angol és spanyol nyelven. A terminológia kommunikatív szemléletét tükröző, kötelező és szabadon választható modulokból felépülő képzési programok olyan témaköröket ölelnek fel, mint a dokumentáció, a fordítás, a lexikográfia, a nyelvi szabványosítás, célcsoportja pedig nyelvi közvetítők, dokumentációval foglalkozó szakemberek, műszaki szakírók, újságírók, szaknyelvoktatók.

2.3. Terminológiai adatbázisok Spanyolországban

Az AETER honlapján Spanyolországban, illetve egyéb országokban kidolgozott terminológiai adatbázisok elérhetőségeit megtaláljuk (a spanyolországi adatbázisokról lásd részletesebben Sermann 2020, 2021a, 2021b). A szervezet 2005-ben elindította a Terminesp-projektet a terminológiai adatok online elhelyezésének céljából, amelyhez terminológiai szervezetek, intézmények, cégek és magánszemélyek csatlakoztak (Sermann 2009). A projektet több fázisban tervezték megvalósítani: első lépésként meghatározott tárgykörök spanyol nyelvű terminológiájának fejlesztésével, a társhivatalos nyelvek terminológiájának harmonizációjával, Latin-Amerika spanyolajkú országaiban a terminológiasztratégiai kezdeményezések előmozdításával, végül olyan hálózat létrehozásával, amely összehangolja a spanyolországi és a latin-amerikai terminológiai központok működését (Cabré 2007). A Terminesp jelenleg olyan terminológiai adatbázisként működik, amely a Wikilengua² része, az interneten ingyenesen hozzáférhető, s melyhez a honlapon olvasható információk szerint az adatokat az AENOR szolgáltatta. Ebbe az adatbázisba kerülnek a szabványosítás során megszülető terminusok (AENOR) egyéb nyelvű ekvivalenseikkel együtt.

A szervezet honlapján a spanyolországi adatbázisok között hiperlinket találunk például a baszk EUSKALTERM-hez, a Granadai Egyetem LexiCon kutatócsoportjához kötődő EcoLexicon tudásbázis és virtuális teauruszhoz, valamint egyéb spanyolországi egyetemek (Vigo, Barcelona) által kidolgozott adatbázisokhoz. A nemzetközi adatbázisok közül található link pl. az IATE³ és a Termium Plus⁴ adatbázisokhoz. A honlap ezenkívül széles körű információt nyújt spanyolországi terminológiai folyóiratokról, a hivatalos és társhivatalos nyelvekhez kapcsolódó fordítói segédesszközökről, terminológiai szervezetekről, konferenciákról, hivatalos eseményekről.

3. A katalán nyelvhez kötődő terminológiasztratégiai kezdeményezések

3.1. Katalán nyelv és identitás

A katalán a neolatin nyelvek családjába tartozik, legközelebbi rokona az okcitan, szűkebb besorolásáról, galloromán vagy iberoromán jellegéről mindmáig tipológiai viták

2 <https://www.wikilengua.org/index.php/Wikilengua:Terminesp>

3 <https://iate.europa.eu/>

4 <https://www.btb.termiumplus.gc.ca/>

zajlanak a nyelvtörténészek között (Berta 2001). A katalán identitás kialakulásában a nyelvnek fontos szerepe van, és a függetlenségpárti politikusok, valamint a társadalom egy része ma is a nyelvet tartja az identitás elsődleges jelképének, így a nyelv a napjainkban zajló függetlenségi törekvések eszközévé vált (Lénárt 2018). Napjainkban a függetlenedési törekvések, valamint a másik oldalon, az egységesség mellett érvelők szándékai a nyelvben is megmutatkoznak, mivel a függetlenséget hangoztatók katalánul, az egység megmaradását szorgalmazók spanyol nyelven érvelnek (Berta 2008). Az 1979-ben született katalán autonómiatörvény kimondja, hogy Katalónia hivatalos nyelve a katalán, hivatalos nyelvként ismeri el ezzel együtt a spanyolt is mint államnyelvet. A nyelvi jogok érvényesítésének szempontjából fontos lépésnek bizonyult a 2006-os autonómiastátútum, melynek értelmében Katalóniában a közigazgatásban, a médiában és az oktatásban az elsődlegesen használt nyelv a katalán, és dokumentum azt is rögzíti, hogy nyelvi alapon senkit sem érhet diszkrimináció.

3.2. A TERMCAT, a katalán nyelv és terminológia fejlesztésével megbízott központ

A katalán terminológia fejlesztésével, valamint a különböző tárgykörök terminológiájának kialakításával, egységesítésével megbízott szervezet a TERMCAT (Centre de Terminologia), amely 1985-ben jött létre a katalán kormány (Generalitat de Catalunya) kezdeményezésére. A TERMCAT együttműködik a terminológiai munka mellett elkötelezett spanyolországi és nemzetközi szervezetekkel, szorgalmazza a soknyelvű terminológiai munkát a katalán nyelv nemzetközi színtereken való elterjesztésének céljából, szorosán együttműködik a katalán nyelvterületen működő egyetemekkel, kapcsolatot tart terminológiai projekteken részt vevő szakemberekkel, egyetemi képzésekhez is hozzájárul azáltal, hogy gyakorlati lehetőséget biztosít a terminológia, a bölcsészettudományok, valamint fordító- és tolmácsolás területéről érkező graduális és posztgraduális hallgatók számára.

A webhely felsorolja és röviden ismerteti a TERMCAT által kidolgozott terminológiai forrásokat és terminológiai szolgáltatásokat. A terminológiai források között szerepelnek multimédiás eszközök, videók, amelyek a vizuális megjelenítési lehetőségeket kihasználva mutatják be egyes tárgykörök terminológiáját (pl. borászat, zene, kiberbiztonság stb.), módszertani útmutatással szolgálnak terminológiai segédeszközök kidolgozásához, valamint a webhely bemutatja azon spanyolországi nemzeti szabványok listáját, melyek katalán nyelvre való fordításában a szervezet közreműködött. A források között önellenőrző tesztet is találunk (test d'autoavaluació), melynek segítségével a terminológiai segédeszközök készítői, szerkesztői ellenőrizhetik, milyen mértékben alkalmazták munkájuk során a szótárkészítésre vonatkozó terminológiai elveket. A honlapról ingyenesen letölthető a *Gesterm* adatbázis-bejegyzések létrehozására alkalmas terminológiakezelő szoftver, az online könyvtári szolgáltatáson keresztül pedig megtaláljuk a katalán terminusokat tartalmazó kiadványok bibliográfiai adatait, illetve a TERMCAT online kiadványait.

3.2. Katalán terminológiai adatbázisok

A TERMCAT számos terminológiai szótárat, adatbázist dolgozott ki, a fejezet további részében ezek közül néhány bemutatása olvasható – a teljesség igénye nélkül. A bejegyzések számát tekintve a két legjelentősebb adatbázis a Cercaterm⁵ és a Neoloteca.⁶ Az irányzatok szerinti besorolásukat tekintve mindkét adatbázis nyelvpolitikai célokat szolgál, másrésztől viszont szabványosító szerepük is van. Célcsoportjukat tekintve elsősorban fordítók, tolmácsok, valamint dokumentációkészítők számára szolgálhatnak hasznos segédeszközként. A Cercaterm egyrészt a TERMCAT Felügyelőtanácsa által szabványosított fogalmakat és terminusokat tartalmazza, másrészt a szervezet által végzett terminológiai kutatások eredményeit gyűjti egybe. A Neoloteca esetében előíró adatbázisról van szó, és szabványosított neologizmusok gyűjteményének tekinthető. Mindkét adatbázis elsődleges nyelve a katalán, a fő terminus katalán nyelvű, és spanyol, francia, angol és olasz nyelven is találunk ekvivalenseket (Cercaterm és a Neoloteca adatbázisok elemzését lásd részletesebben Sermann 2021a: 83–91).

A TERMCAT felismerte, hogy amennyiben az uniós terminológia nem születik meg katalán nyelven, a katalán beszélőközösség hátrányos helyzetbe kerülhet, így az Európai Parlament Terminológiai Koordinációs Osztálya (TermCoord), a TERMCAT és az Universitat Oberta de Catalunya együttműködésének köszönhetően 2019-ben létrejött az IATE-terminológia katalán nyelven olyan online adatbázis formájában, amely terminológiai elvek és munkamódszerek alkalmazásával született meg (*Terminologia de IATE en català*). Az adatbázishoz kapcsolódó projekt célja az volt, hogy az Európai Unió 24 hivatalos nyelvén az IATE adatbázisban megtalálható adatok katalán nyelven is kidolgozásra kerüljenek, és széles körben elérhetővé váljanak. Az adatbázis több mint 16 ezer bejegyzést tartalmaz, a bejegyzések felülete az alábbi adatokat jeleníti meg: 1) egy vagy több katalán nyelvű terminus, szófaji besorolás, grammatikai kategória, az adatok forrását minden bejegyzésben feltüntetik; 2) egy vagy több, az IATE adatbázisból származó angol, spanyol és francia nyelvű fordítási ekvivalens az IATE adatbázisból, a megbízhatósági kód, valamint az adatok forrása; 3) az IATE fogalmi azonosító, amely azonos az adatbázisban az angol, a spanyol és a francia terminushoz tartozó azonosítóval; 4) definíció a TERMCAT valamelyik forrásából; 5) a tárgykör megjelölése. A tárgykörök az EU-s doméneknek megfelelően rendkívül változatosak, a legtöbb bejegyzés a jog, a gazdaság, valamint az egészségügy tárgyköreiben tanulmányozható. Az adatbázisban a bejegyzések tárgykörök szerint rendezve szerepelnek.

Az adatbázis létrehozásának módszertani háttere részletesen megismerhető a TERMCAT honlapján⁸ található dokumentumokból, valamint a vonatkozó szakirodalomból (Nin Aranda 2016, Vázquez et al. 2018, 2019). Az adatok forrásaként terminológiai szótárakat, kézikönyveket, szaknyelvi kiadványokat, enciklopédiákat használtak

5 <https://www.termcat.cat/ca/cercaterm>

6 <https://www.termcat.cat/ca/neoloteca>

7 <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/264>

8 <https://www.termcat.cat/en>

fel, valamint szaknyelvi párhuzamos korpuszokat hoztak létre, amelyekből automatizált módszerrel kivonatolták az IATE adatbázisban már megtalálható angol és spanyol nyelvű terminusokat a katalán terminusokkal együtt.

A *Terminologia jurídica* (Jogi terminológia) a TERMCAT által üzemeltetett, kizárólag katalán nyelven elérhető weboldal.⁹ A katalán Jogi Terminológiai Bizottság (Comitè Terminològic de Dret) elsődleges feladata a katalán jogi terminológia fejlesztése és aktualizálása számos kulcsfontosságú intézmény és szervezet bevonásával, a weboldalon pedig a konszenzus útján létrehozott terminológiai adatokat találjuk meg. A bizottság legfontosabb feladata terminológiai kérdések megoldása, a katalán jogi terminológia szabványosítása, a katalán jogi terminológiai adatbázis rendszeres karbantartása, frissítése. Működésük során specifikus terminológiai problémák megoldására albizottságokat állítanak fel, és gondot fordítanak a katalán jogi terminológia közzététele. Az adatbázis az albizottságok tagjai által validált 25 500 katalán jogi terminust tartalmaz. A honlapon található leírás szerint az adatbázis célcsoportja elsősorban jogászok, fordítók, nyelvi közvetítők, szerkesztők, egyetemek. A terminológiai adatok forrásai, a TERMCAT által szerkesztett jogi szótárak és glosszáriumok is fellelhetők a weboldalon. A felhasználó egyszerű és összetett keresés közül választhat: egyszerű kereséssel beírhatjuk a keresett terminust, és a legördülő menüből kiválaszthatjuk a nyelvet. Összetett keresés útján böngészhetünk a terminusok, a definíciók tartalmában és a definíciókhoz fűzött megjegyzésekben, megadhatjuk a keresés nyelvét, valamint a keresett elem nyelvtani kategóriáját is. A terminusok 24 tárgykör (pl. közigazgatási jog, gyermekjogok, választási jog, emberi jogok, nemzetközi kapcsolatok stb.) szerint külön szótárakban szerepelnek, végezhetünk az adatbázis teljes tartalmára vonatkozó keresést, de böngészhetünk az egyes szótárakon belül is. A bejegyzések minden esetben tartalmazzák a katalán fő terminust, de a legtöbb esetben angol, francia, spanyol ekvivalenseket is találunk.

4. A baszk nyelvhez kötődő terminológiastratégiai kezdeményezések

A baszk nyelv ápolásában, a nyelvészeti és terminológiai kutatások felügyeletében, valamint a nyelvhasználati normák rögzítése terén két intézmény játszik kulcsfontosságú szerepet: a Baszk Nyelv Akadémiája (Euskaltzaindia) és a Baszk Terminológiai és Lexikográfiai Központ (UZEI, Terminologia eta Lexikografia Zentroa). Az Euskaltzaindia a baszk reneszánsz mozgalom időszakában (Euskal pizkundea, 1887–1936), 1918-ban létesült szervezet 1968 óta aktív szabványosító és nyelvmodernizáló munkát végez. Lexikográfiai, nyelvtani, névtani, irodalmi és beszélt nyelvi munkabizottságokból áll, a lexikográfiai bizottság feladata a baszk nyelv lexikai örökségének rendszerbe foglalása, valamint a Baszk Nyelv Általános Szótárának szerkesztése, folyamatos frissítése. Az UZEI 1977-ben alakult a nyelv modernizálására annak érdekében, hogy minden baszk ajkú

9 <https://www.terminologiajuridica.cat/ca/diccionaris-portal>

megfelelőképpen használhassa az anyanyelvét műszaki, tudományos területeken. A honlapon található információk szerint a szervezet célja sokrétű: hozzá kíván járulni a baszk nyelv szabványosításához a nyelvhasználathoz kapcsolódó szolgáltatások útján; igyekszik alkalmassá tenni a baszk nyelvet arra, hogy megfeleljen a jövőbeni kulturális, tudományos elvárásoknak; együttműködik a baszk nyelv kutatásának, szabványosításának és elterjesztésének terén aktív szervezetekkel; feladatának tekinti a baszk nyelvű terminológia fejlesztését különböző tárgykörökben; szótárakat, terminológiai termékeket szerkeszt; a baszk nyelvhez kapcsolódó terminológiai projekteket koordinálja; figyelemmel kíséri és folyamatosan elemzi a nyelv természetes fejlődését; előmozdítja az alkalmazott nyelvészet területén folyó kutatásokat; terminológiai és lexikográfiai adatbázisokat épít és frissít; terminológiai és lexikográfiai kurzusokat, konferenciákat szervez.

A UZEI honlapján megtaláljuk a baszkhoz kötődő nyelvi és terminológiai források listáját és elérhetőségét. Terminológiai szótáraik fúziójából született 1987-ben az EUSKALTERM terminológiai adatbázis,¹⁰ amelybe fokozatosan integrálták a később elkészült szótárakat, majd 2001-ben baszk nemzeti terminológiai adatbázissá nyilvánították, és bővítették olyan tárgykörökkel, mint a politika, a filozófia, a nyelvészet, a képzőművészet, meteorológia stb. (lásd részletesebben Sermann 2021a).

A *justicia.eus* kétnyelvű, baszk és spanyol nyelven tanulmányozható weboldal,¹¹ amely ügyfélkapu jelleggel működik, ezenkívül tájékoztató anyagokkal nyújt segítséget az állampolgároknak különböző, a jogi ügyekre vonatkozó jogszabályokkal, dokumentumokkal kapcsolatban. A weboldal baszk–spanyol jogi témájú párhuzamos korpuszként is használható, valamint közigazgatási témájú terminológiai adatbázist is tartalmaz. Az adatbázis a közigazgatáshoz kapcsolódó nyelvi szabványosítási csoport munkája nyomán valósult meg, melynek célja, hogy biztosítsa az állampolgárok számára az anyanyelvhez való jogot hivatalos ügyeik intézésében, valamint a bírósági tárgyalások során.

5. Kitekintés Portugáliára

A portugál – Portugálián kívül – négy kontinensen számos ország hivatalos nyelve, összesen kb. 250 milliós beszélőközösséggel rendelkezik. Az ország alkotmányának értelmében a portugál nyelv védelmezése és nemzetközi terjesztése kiemelt állami feladat. Kisebbségi nyelvként tartják számon a mirandai (mirandés) nyelvet, amely az ibériai újlatin nyelvek családjába tartozik, és Észak-Portugáliában beszélik. A portugál nyelv a nemzeti identitás szimbóluma is, az ország nyelvi expanziós politikája pedig nem kedvez a kisebbségi nyelvek fejlődésének, fennmaradásának (Hargitai 2018).

A Portugál Külügyminisztérium (Ministério dos Negócios Estrangeiros) megbízásából működik a Camões Intézet, a Nyelvi Együttműködés Intézete (Camões – Insti-

¹⁰ <https://www.euskadi.eus/euskalterm/>

¹¹ <https://www.justizia.eus/euskera-y-justicia/webjus00-contentgen/es/>

tuto da Cooperação e da Língua, I. P.). Elsődleges küldetése a portugál nyelv és kultúra külföldi terjesztése, külpolitikai együttműködésekben való részvétel, külföldi egyetemekre portugál lektorok küldése (lásd részletesebben Babos 2015). Terminológiai kérdésekkel kiemelten foglalkozik a lisszaboni NOVA Egyetemhez kapcsolódó, 2000 óta működő Nyelvi Kutatóközpont (Centro de Linguística da Universidade NOVA de Lisboa, CLUNL), melynek célja az elméleti és alkalmazott nyelvészeti kutatások előmozdítása, kutatók továbbképzése, valamint a nyelvek és szövegek természetével és szerkezetével kapcsolatos tudományos adatok terjesztésének elősegítése. A kutatóközpont Lexikológia, Lexikográfia és Terminológia Kutatócsoportjához kötődik a *Portugál Parlament Szöveg- és Terminológiai Adatbázisa (Base de Dados Terminológica e Textual da Assembleia da República – BDTT-AR)*, amely egy 2005-ben indult együttműködésnek köszönhetően szövegkorpuszt tartalmaz, valamint a parlamentben használt terminológiát gyűjti egybe portugál, angol és francia nyelven. Az adatbázis a tanulmány megírásának időpontjában nyilvánosan nem elérhető. A kutatócsoport által kezdeményezett Kollaboratív COVID-19 Glosszárium (*Glossário Colaborativo COVID-19*) hivatalos egészségügyi szervezetek, szakemberek és a tudósok, valamint a média és a közösségi hálózatok által használt terminológiát gyűjti egybe, folyamatosan frissítik, a szerkesztői a terminológiastratégia szempontjait szem előtt tartva követik a világvárvány alakulását és utóéletét.¹² A kutatóközpont által szerkesztett adatbázisok teljes listája a honlapon olvasható.¹³

6. Összegzés

A tanulmány bemutatta, hogy Spanyolországban főként a társhivatalos nyelvek területén figyelhetünk meg tudatos terminológiai törekvéseket, melyek eredményeképpen terminológiai szervezetek, intézmények, egyetemek autonóm közösségi támogatás segítségével végeznek terminológiai munkát. A különböző tárgykörök terminológiájának kidolgozása, a terminológia szabványosítása és harmonizált fejlesztése, a neologizmusok megfelelő kezelése, a terminológiai adatok online megjelenítése lehetőség szerint gyakran frissített terminológiai adatbázisokban, a különböző tárgykörök szakembereinek és terminológusok együttműködésének megvalósulása a felsorolt intézmények munkájában közös vonásként jelenik meg. Az egyes központok, szervezetek összehangolják egymással munkájukat, terminológiai adatbázisok, szakszótárak, glosszáriumok születnek, e folyamatok pedig példaként szolgálhatnak más nemzetek, beszélőközösségek számára is.

12 <https://www.lexonomy.eu/#ec25mm79>

13 <https://clunl.fcsh.unl.pt/recursos-em-linha/lexicos-dicionarios-glossarios/>

Irodalom

- B. Papp Eszter 2019. A terminológiastratégia kérdései Európában. In: Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.) *Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. Budapest: L'Harmattan – OFFI Zrt. 94–104.
- Babos Krisztina 2015. *Portugál nyelvpolitikai kérdés(ek). „Rend és Haladás?”*. Doktori disszertáció. Kézirat. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar.
- Berta Tibor 2001. A katalán az iberoromán nyelvek között. In: Anderle Ádám (szerk.) *Kutatói közlemények III. A magyar katalán kapcsolatok ezer éve*. Szeged: Hispania Kiadó. 87–95.
- Berta Tibor 2008. *Az Ibériai-félsziget újlatin nyelvei*. Szeged: JATE Press.
- Cabré, María Teresa 1998. *Terminology: Theory, methods and applications*. Philadelphia PA: John Benjamins.
- Cabré, María Teresa 1999. *La terminología. Representación y comunicación. Una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. (Sèrie Monografies, 3).
- Cabré, María Teresa 2007. Una propuesta de organización de la terminología del español: el proyecto Terminesp. *Dónde dice...* 9 4–7.
- Echenique Elizondo, María Teresa 2006. La lengua vasca: pasado y presente. In: Buitrago Gómez, María Cruz (ed.) *Las lenguas españolas: un enfoque filológico*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia. 59–76.
- Faluba Kálmán 2008. Katalán nyelvművelés. In: Balázs Géza – Dede Éva (szerk.) *Európai nyelvművelés. Az európai nyelvi kultúra múltja, jelene és jövője*. Budapest: Inter Kht. – PRAE.HU. 131–135.
- Fóris Ágota 2008. Nyelvi patriotizmus – a Kanári-szigetek példája. In: Balázs Géza – Dede Éva (szerk.) *Európai nyelvművelés. Az európai nyelvi kultúra múltja, jelene és jövője*. Budapest: Inter Kht. – PRAE.HU. 299–310.
- Fóris Ágota 2021. Bevezető gondolatok a terminológiastratégiáról. In: Tamás Dóra Mária – Szoták Szilvia (szerk.) *Terminológiastratégia és jogi terminusok a szomszédos országok nyelvén*. Budapest <https://www.offi.hu/offi-akademia/kiadvanyok/terminologiastrategia-es-jogi-alapterminusok-a-szomszedes-oroszagok-nyelven> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Fóris Ágota – Tamás Dóra Mária 2018. Terminológia nemzeti és nemzetközi keretek között. In: Bódi Zoltán – Sz. Hegedűs Rita – Szöllősy-Sebestyén András (szerk.) *Magyar szaknyelvek a Kárpát-medencében*. Tinta Könyvkiadó. Magyar Nyelvstratégiai Intézet. Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete. Budapest. 77–82.
- Hargitai Evelin Gabriella 2018. A mirandai nyelv helyzete. A többnyelvűség változatai, nyelvideológiák, tanulói közösség és a nyelvi sztenderdizáció esélyei egy észak-portugáliai kisebbségi közösségben. In: Bartha Csilla (szerk.) *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXVIII*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630599351>
- Horváth Péter Iván 2008. A spanyolországi nyelvművelés. In: Balázs Géza – Dede Éva (szerk.) *Európai nyelvművelés. Az európai nyelvi kultúra múltja, jelene és jövője*. Budapest: Inter Kht. – PRAE.HU. 291–298.
- Lénárt T. András 2018. Katalónia a 20. században. *RUBICON* 28(11) 54–63. http://epa.oszk.hu/03100/03122/00019/pdf/EPA03122_rubicon_2017_11_054-063.pdf (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)

- Morvay Károly 2008. A baszk nyelvművelés. In: Balázs Géza – Dede Éva (szerk.) *Európai nyelvművelés. Az európai nyelvi kultúra múltja, jelene és jövője*. Budapest: Inter Kht.–PRAE.HU. 35–42.
- Nagy Noémi 2019. *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma*. Budapest: Dialóg Campus https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13324/A_hatalom_nyelve_a_nyelv_hatalma.pdf (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Nin Aranda, Anna 2016. *Catalan terminology for LATE*. Luxembourg: European Parliament. Terminology Coordination. <https://termcoord.eu/2016/03/termcoord-and-termcat-in-close-cooperation-to-enrich-iate-content/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Sermann Eszter – Tamás Dóra 2010. Hogyan definiálhatjuk a fordítói adatbázist? Egy olasz és egy spanyol fordítói terminológiai adatbázis vizsgálata. In: Károly Krisztina – Fóris Ágota (szerk.) *Nyelvek találkozási pontja fordításban. Doktori kutatások Klaudy Kinga tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 101–116.
- Sermann Eszter 2009. Sobre un modelo de organización terminológica: el proyecto TERMINESP. In: Mihalovics Árpád – Balogh József (szerk.) *Études Françaises 5. Langues de spécialité: recherches et formations. Linguaggi specialistici: ricerca e formazione. Linguajes para propósitos específicos: investigación y formación*. (Nemzetközi, francia–olasz–spanyol nyelvű konferencia. A szaknyelvek oktatása és kutatása.) 2008. június 13–14. Veszprém: Pannon Egyetem Kiadó. 265–270.
- Sermann Eszter 2020. A Neoloteca katalán terminológiai adatbázis mint a nyelvi identitás kifejezésének eszköze In: Bakti Mária – Újvári Edit (szerk.) *Nyelv és identitás*. Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. 49–60.
- Sermann Eszter 2021a. *Terminológiai szabványosítás és nyelvi közvetítés*. Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
- Sermann Eszter 2021b. Catalan Terminological Databases as a Means of Language Policy. *ACTA HISPANICA – ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE* 25: 75–87.
- Sipos Katalin 2013. Katalónia: az autonómia-statútum 2006-os reformja: történelmi előzmények, jog háttér. *Kisebbségkutatás*: 2013/1.
- Tamás Dóra 2013. Az olaszországi Bolzano autonóm megyében élő kisebbségek jogainak védelméről és a bistro terminológiai projekt létrejöttének háttéréről. *Magyar Terminológia* 6/1: 41–60.
- Tamás Dóra Mária 2019. A terminológiai adatbázisok mint a terminológia-stratégia eszközei. In: Fóris Á. – Bölcskei A. Terminológia-stratégiai kihívások a magyar nyelv vonatkozásában. Budapest: OFFI–L'Harmattan. 105–119. http://www.offi.hu/sites/offi/files/upload/terminologastrategiai_offi.pdf (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Vázquez, Mercè – González, Antoni Oliver – Ubide, Georgina 2018. La terminología jurídica del IATE en català. *Revista de Llengua i Dret* 69 139–153.

Források

- AENOR, Asociación Española de Normalización y Certificación <https://www.aenor.com> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)

- AETER, Asociación Española de Terminología <https://aeter.org/acerca-de/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Base de Dados Terminológica e Textual da Assembleia da República – BDTT-AR <https://clunl.fcsh.unl.pt/recursos-em-linha/lexicos-dicionarios-glossarios/base-de-dados-terminologica-e-textual-da-assembleia-da-republica/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Camões – Instituto da Cooperação e da Língua, I. P. <https://www.instituto-camoes.pt/en/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Cercaterm <https://www.termcat.cat/ca/cercaterm> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Centro de Linguística da Universidade NOVA de Lisboa, CLUNL <https://clunl.fcsh.unl.pt/en/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- CLUNL Léxicos, Dicionários, Glossários <https://clunl.fcsh.unl.pt/recursos-em-linha/lexicos-dicionarios-glossarios/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Glossário Colaborativo COVID-19 <https://www.lexonomy.eu/#ec25mm79> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- EcoLexicon <https://ecolexicon.ugr.es/en/index.htm> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.) EUS-KALTERM <https://www.euskadi.eus/euskalterm/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Euskaltzaindia <http://www.euskaltzaindia.net> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- IATE <https://iate.europa.eu;> <https://iate.europa.eu/home> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- ISO 29383:2020 *Terminology policies – Development and implementation* [justizia.eus https://www.justizia.eus/euskera-y-justizia/webjus00-contentgen/es/](https://www.justizia.eus/euskera-y-justizia/webjus00-contentgen/es/) (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- LexiCon <http://lexicon.ugr.es/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Neoloteca <https://www.termcat.cat/ca/neoloteca> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Terminesp <https://www.wikilengua.org/index.php/Wikilengua:Terminesp> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Terminologia de IATE en català, <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/264> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Terminologia jurídica <https://www.terminologiajuridica.cat/ca/diccionaris-portal> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- Termium Plus <https://www.btb.termiumplus.gc.ca> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)
- TERMCAT <https://www.termcat.cat/en/> (utolsó letöltés: 2023. 09. 27.)